

Tutkimuksesta tiiviisti: Verkkohäirintä sukupuolistuneen väkivallan muotona

Aku von Bell & Marjut Pietiläinen

Digitalisaation myötä yhä useammat ovat alttiina verkossa tapahtuvalle digitaaliselle väkivallalle ja häirinnälle. Verkkohäirintä on kasvava ongelma, jolla on vakavia seurauksia niin verkossa kuin sen ulkopuolellakin. Noin kolmasosa verkkohäirintää kokeneista ja havainneista raportoi rajoittaneensa osallistumistaan verkossa ja sosiaalisessa mediassa käytäviin keskusteluihin ja noin kuudesosa raportoi lopettaneensa joidenkin verkkoalustojen käyttämisen kokonaan. Verkkohäirintää kokeneista noin joka kolmas raportoi verkossa koetun häirinnän aiheuttaneen heille henkisiä oireita ja joka kahdeskymmenes raportoi kieltäytyneensä luottamus- tai työtehtävästä verkkohäirinnän takia. Eri toimijoiden yhteistyö on avainasemassa verkossa tapahtuvan väkivallan ja häirinnän kitkemiseksi. Avoin keskustelu ja tietoisuuden lisääminen ovat oleellisissa roolissa verkkoväkivallan ja häirinnän uhrien auttamisessa ja sen näkyväksi tekemisessä, mikä yhteiskunnassamme on hyväksyttävää ja mikä ei.

Määritelmiä

Digitaalisella väkivallalla tarkoitetaan ilmiötä, jossa henkilöä häiritään, kontrolloidaan, tarkkaillaan tai seurataan teknologiaa hyödyntäen.

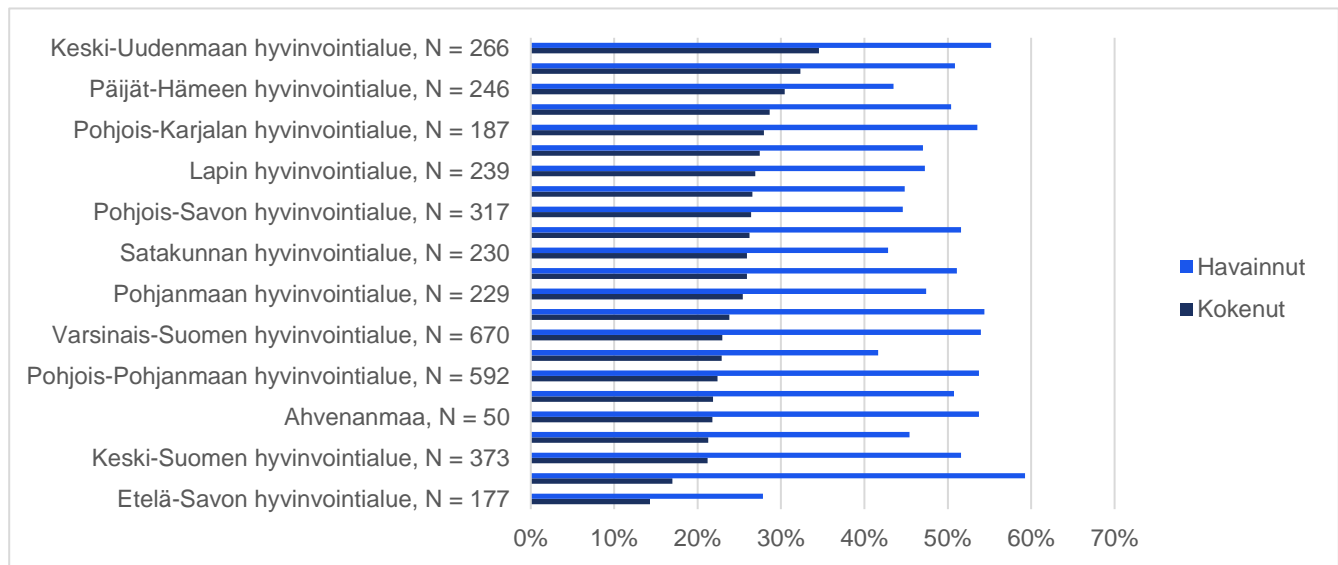
Verkossa tapahtuvalla digitaalisella väkivallalla ja häirinnällä tarkoitetaan henkilöön verkon tai sosiaalisen median kautta kohdistuvaa asiattontaa tai loukkaavaa viestittelyä, uhkailua tai maalittamista.

Maalittamisella tarkoitetaan ilmiötä, jossa yksi tai useampi toimija kehottaa tai yllyttää suurta joukkoa hyökkäämään yhden ihmisen kimppuun eri tavoin, kuten lähettämällä vihaviestejä sähköpostilla tai sosiaalisessa mediassa tai kaivamalla esiin ja vääristelemällä yksityiselämän tietoja

Keskeiset tulokset

Puolet (50,1 %) suomalaisista on havainnut verkossa häirintää, kun taas joka neljäs (25,1 %) on itse ollut verkkohäirinnän uhrina. Verkkohäirintää havaitaan ja koetaan valtakunnallisesti ([kuvio 1](#)). Hyvinvointialueiden välillä ei ole merkitseviä eroja, vaan erot selittyvät sillä, että väestön demografinen rakenne hyvinvointialueittain vaihtelee.

Kuvio 1. Verkkohäirintää kokeneet ja havainneet hyvinvointialueittain, %. N= 7 537

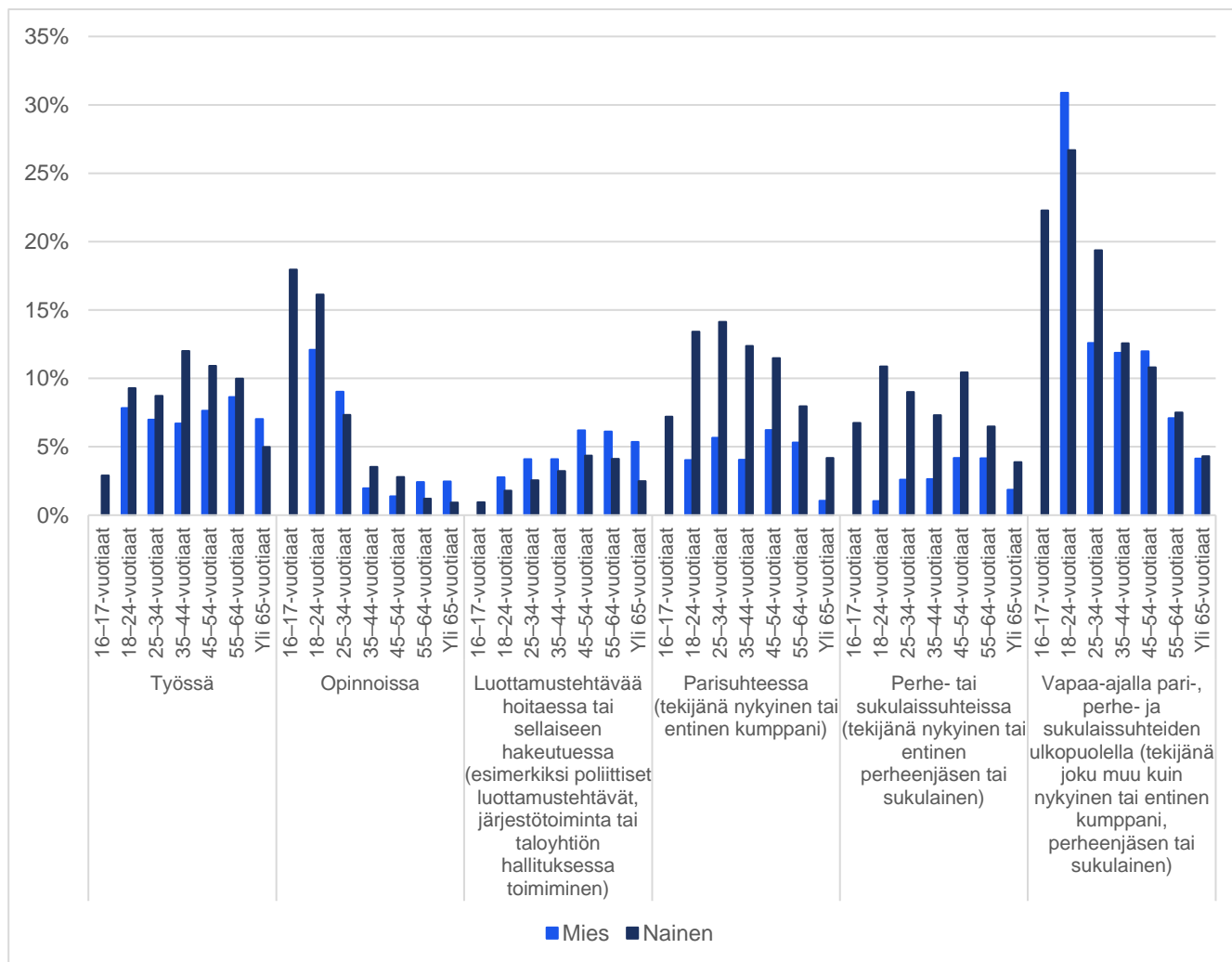

Sekä verkkohäirinnän havaitseminen että kokeminen liittyvät selkeästi ikään: 81,7 prosenttia 18–24-vuotiaista on havainnut ja 42,4 prosenttia kokenut häirintää verkossa, kun taas 35–44-vuotiaista 58,2 prosenttia on havainnut ja 26,0 prosenttia kokenut verkkohäirintää. Mitä nuoremmasta henkilöstä on kyse, sitä todennäköisemmin on sekä havainnut verkkohäirintää että joutunut sen uhriksi.

Sukupuolten välillä ei verkkohäirinnän havaitsemisessa ole merkittävää eroa: naisista verkkohäirintää on havainnut 51,8 prosenttia ja miehistä 48,3 prosenttia. Naiset ovat hieman todennäköisemmin kokeneet verkkohäirintää (27,1 %) kuin miehet (23 %).

Sen sijaan eroa naisten ja miesten välillä on erityisesti siinä, missä häirintää koetaan, millaista häirintää koetaan sekä siinä, millaisia vaikutuksia häirinnällä on.

Kuvio 2. Verkkohäirintää eri tilanteissa usein tai satunnaisesti kokeneiden osuudet sukupuolen mukaan, %. N= 7 557.

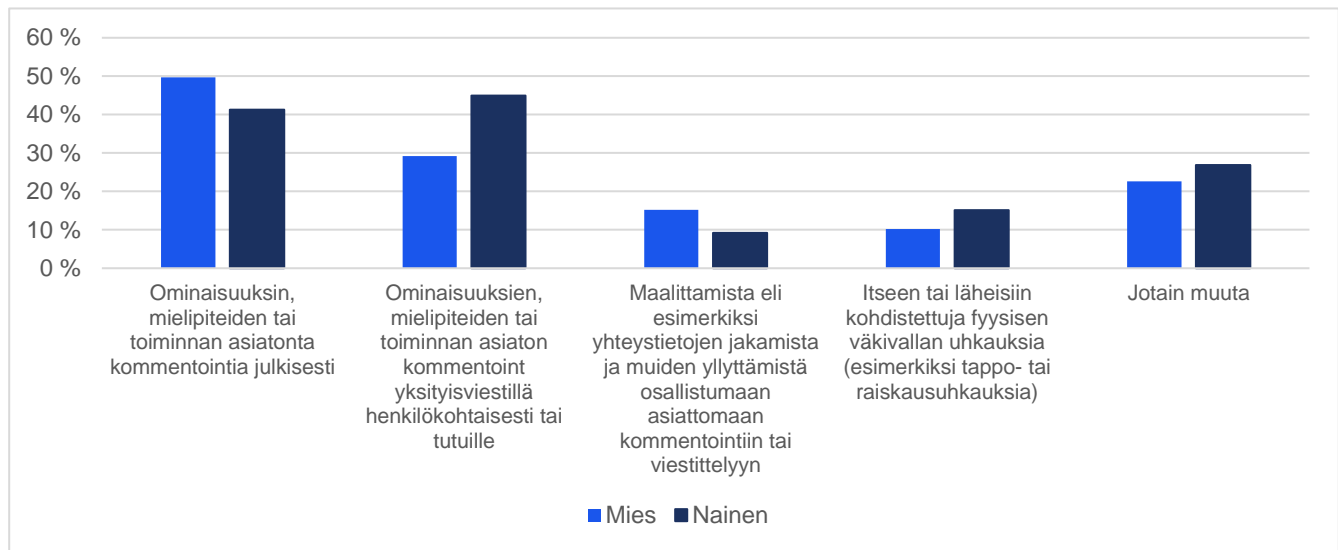

Suurimmat erot sukupuolten välillä ilmenevät häirintätilanteissa, jotka liittyvät parisuhteeseen ja perhe- tai sukulaissuhteisiin: naisista 14,1 prosenttia on kokenut verkkohäirintää näihin liittyen, mutta miehistä vain 6,4 prosenttia (kuvio 2). Ero sukupuolten välillä voidaan havaita myös muissa lähisuhde- ja perheväkivaltakokemuksissa, sillä verkkohäirintää kokeneista naisista 20,0 prosenttia ja miehistä 13,7 prosenttia raportoi kokeneensa perhe- tai lähisuhdeväkivaltaa viimeisimmän edellisten viiden vuoden aikana. Miehet (4,9 %) kokevat verkkohäirintää luottamustehtävissä hieman naisia (3,2 %) todennäköisemmin.

Toinen merkittävä ero liittyy vastaajien ikään ja vapaa-ajalla koettuun häirintään. Siinä missä alle 35-vuotiaista vastaajista 20,4 prosenttia oli kokenut verkkohäirintää vapaa-ajalla, oli yli 35-vuotiailla vastaava osuus vain 8,7 prosenttia.

Sukupuolten väliset erot näkyvät myös koetun verkkohäirinnän muodoissa (kuvio 3). Asiattomat julkiset tai yksityiset kommentit ovat yleisin häirinnän muoto sekä naisille että miehille kaikissa tarkastelluissa ikäryhmissä. Miehet kuitenkin kokevat hieman naisia enemmän julkista häirintää, kun taas naisten kokema häirintä tapahtuu selkeästi useammin yksityisesti.

Kuvio 3. Häirinnän tyypit sukupuolen mukaan, osuus verkkohäirintää kokeneista, %. N=2 016.

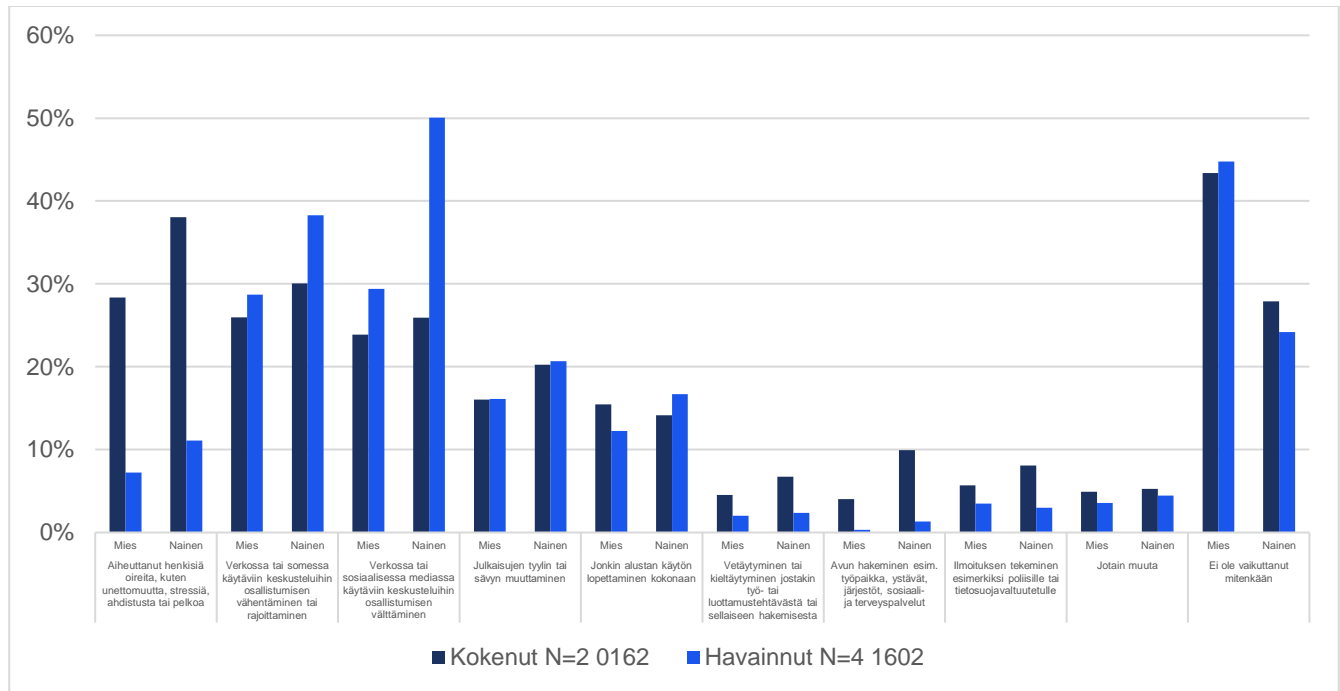

Naisten kokemassa lähisuhteisiin liittyvässä verkkohäirinnässä näyttäisi korostuvan yksityisviestein tapahtuva häirintä, sillä sitä oli kokenut 55,9 prosenttia läheisten tekemää verkkohäirintää kokeneista. Sen sijaan niillä, joilla ei ollut kokemuksia lähisuhteisiin liittyvästä häirinnästä, häirintää yksityisviestein kokeneiden osuus oli 36,9 prosenttia. Lähisuhteissa häirintää kokeneet olivat tyypillisesti alle 35-vuotiaita naisia.

Luottamustehtävissä häirintää kokeneet ovat pääosin miehiä (60,7 %) ja yli 55-vuotiaita. Luottamustehtävissä koettu verkkohäirintä on tyypillisesti asiatonta julkista kommentointia: sitä oli kokenut 57,7 prosenttia luottamustehtävässä verkkohäirinnän kohteeksi joutuneista, kun muista verkkohäirintää kokeneista sitä oli kokenut 42,7 prosenttia. Vastaavasti maalittamisen kohteeksi joutuminen oli hieman yleisempää luottamustehtävissä häirintää kokeneilla (16,2 %) kuin muilla (11,2 %). Maalittamista kokeneilla korostuu työssä koettu häirintä, sillä heistä 48,9 prosenttia on kokenut verkkohäirintää työssä, kun vastaavasti maalittamista kokemattomista verkkohäirintää on työssään kokenut 30,9 prosenttia.

Itseen tai läheisiin kohdistuvien fyysisen väkivallan uhkausten kohteeksi joutuneet olivat pääasiassa naisia (63,7 %) ja alle 35-vuotiaita. Uhkauksia kokeneista 62,1 prosenttia on kokenut verkkohäirintää lähisuhteissa, kun vastaavia kokemuksia on uhkauksia kokemattomista 37,7 prosentilla. Uhkauksia kokeneista 62,3 prosentilla kokemukset liittyivät verkkohäirintään vapaa-ajallaan, kun taas uhkauksia kokemattomilla kokemukset liittyivät selvästi harvemmin vapaa-aikaan (46,0 %).

Kuvio 4. Verkkohäirinnän havaitsemisen ja kokemisen vaikutuksista raportoineiden osuus sukupuolen mukaan, %.

Verkkohäirinnän havaitsemisen ja kokemisen välillä on selkeitä eroja niistä aiheutuvien vaikutusten suhteen (kuvio 4). Verkkohäirintää kokeneista 33,6 prosenttia raportoi häirinnän aiheuttaneen heille henkisiä oireita, kun taas häirintää havainneista näin raportoi vain 9,2 prosenttia. Lisäksi verkkohäirinnän kokeminen näyttäisi tuottavan enemmän digitaalisen maailman ulkopuolisia vaikutuksia, eli vetäytymistä työ- tai luottamustehtävistä, avun hakemista sosiaalisesta ympäristöstä tai ilmoituksen tekemistä viranomaisille.

Naisilla jo pelkkä häirinnän havaitseminen näyttää vähentävän tai rajoittavan voimakkaasti verkossa tai sosiaalisessa mediassa käytäviin keskusteluihin osallistumista, sillä verkkohäirintää havainneista naisista 63,8 prosenttia raportoi tällaisista vaikutuksista, kun taas miehistä vastaavista vaikutuksista raportoi 42,8 prosenttia.

Suurin ero sukupuolten välillä verkkohäirinnän kokemisessa ja havaitsemisessa liittyy siihen, miten häirinnän koetaan vaikuttavan. Miehet (43,4 %) kokivat selvästi naisia (27,9 %) useammin, ettei häirintäkokemus ole vaikuttanut heihin mitenkään. Vastaavasti verkkohäirintää havainneista miehistä 44,8 prosenttia raportoi, ettei havaitseminen ole vaikuttanut heihin mitenkään, kun taas naisista näin raportoi vain 24,2 prosenttia. Verkkohäirintää kokeneista naisista joka kymmenes (9,9 %) haki apua häirintään esimerkiksi työpaikalta, ystäviltä, järjestösektorilta tai sosiaali- ja terveyspalveluista, mutta miehistä selvästi harvempi (4 %) oli toiminut näin.

Päätelmät

Verkkohäirintä koskettaa erityisesti nuoria, jotka viettävät paljon aikaa verkossa ja sosiaalisessa mediassa. Vaikka sukupuolten välillä ei ole suurta eroa verkkohäirinnän havaitsemisen tai kokemisen määrässä, on verkkohäirintä myös sukupuolistuneen väkivallan muoto, sillä sukupuolten välillä on selkeitä eroja siinä, millaisissa tilanteissa ja millä tavoin verkkohäirintää havaitaan ja koetaan ja millaisia vaikutuksia häirinnällä on. Naiset kokevat miehiä useammin itseen tai läheisiin kohdistuvia uhkauksia, jolla tyypillisesti on myös moninaisempia vaikutuksia.

Miehille verkkohäirintä näyttäytyy tyypillisesti työ- tai luottamustehtäviin liittyvänä julkisena kommentointina ja maalittamisena. Miehet raportoivat naisia useammin, ettei verkkohäirinnän kokemisella tai havaitsemisella ole ollut heihin vaikutusta. Verkkohäirintää kokeneet miehet kertoivat myös hakeneensa asiaan apua naisia harvemmin. Verkkohäirintä jää viranomaisilta osin piiloon, sillä vain seitsemän prosenttia verkkohäirintää kokeneista raportoi asiasta viranomaisille.

Koska digitaalinen väkivalta ja häirintä on ilmiönä melko uusi, ei sitä välttämättä vielä tunnisteta kovin hyvin, eikä siihen osata aina puuttua. Mahdollisuudet valvoa ja puuttua erityisesti yksityisviestein tehtyyn häirintään ovat rajalliset, jos häirintää ei raportoida viranomaisille tai verkkoalustojen ylläpidolle.

Rajanveto yksityisen ja julkisen tilan välillä ei ole verkossa ja sen eri alustoilla aina täysin selvää, joten epäselvää on myös, kenellä on oikeus määritellä, millainen vuorovaikutus tilassa on sopivaa. Yhteistyötä verkkoalustojen ja viranomaisten sekä julkishallinnon kanssa olisi hyödyllistä lisätä, jotta tietoisuus verkkohäirinnän muodoista sekä niihin liittyvästä lainsäädännöstä kasvaisi ja verkkohäirintään voitaisiin puuttua asianmukaisesti ja tehokkaasti.

Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tarkastelu perustuu Tilastokeskuksen toteuttaman [Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021 -tutkimuksen](#) aineistoon. Tutkimus on osa Euroopan laajuista Gender-Based Violence -hanketta, jossa selvitetään 18–74-vuotiaiden naisten kokemaa väkivaltaa ja sen muotoja. Vuoden 2021 tutkimuksen Suomen-osuutta rahoittivat Eurostat, Tilastokeskus, oikeusministeriö, sisäministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Kansallisessa tutkimuksessa selvitettiin lisäotoksilla myös 18–74-vuotiaiden miesten ja 16–17-vuotiaiden naisten väkivaltakokemuksia.

Vuonna 2021 tutkimusotoksen kokonaismäärä oli 25 000 Suomessa asuvaa henkilöä ja vastausprosentti 30. Aineistossa on vastauksia 7 575 henkilöltä ja se on painotettu vastaamaan koko Suomen väestöä. Vastaajista naisia on 81,4 prosenttia ja heidän mediaani-ikänsä on 40 vuotta. Miesten osalta aineistossa painottuvat vanhemmat miehet, sillä heidän mediaani-ikänsä on 52.

Tiedonkeruu toteutettiin verkkokyselynä. Eurooppalaisen tutkimuksen kysymyspatteriston lisäksi Suomessa tutkimukseen sisällytettiin kansallisia tärkeitä koettuja kysymyksiä ja osa-alueita. Verkkohäirintä oli yksi näistä.

Lähteet

Attila, H. & Pietiläinen, M. (2023) [Joka neljäs kokenut digitaalista väkivaltaa verkossa – yleistyvällä ilmiöllä vakavia seurauksia](#). Tieto&trendit 19.12.2023, Tilastokeskus.

Tilastokeskus, [Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021, loppuraportti](#)

Tilastokeskus, [Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta -teemasivu](#)